

2. Магомедов А.М. Уголовная ответственность за приобретение или сбыт имущества, заведомо добытого преступным путем : автореф. дис. на соискание ученой степени канд. юрид. наук : 12.00.08 / А.М. Магомедов. – М., 1973. – 19 с.

3. Мурадов А.Н. Уголовная ответственность за приобретение или сбыт имущества, заведомо добытого преступным путем : автореф. дис. на соискание ученой степени канд. юрид. наук : 12.00.08 / Мурадов Аслан Нусрат оглы. – М., 1985. – 23 с.

4. Баймурзин Г.И. Ответственность за прикосновенность к преступлению / Г.И. Баймурзин. – Алма-Ата : Издательство «Наука», 1968. – 188 с.

5. Кузнецов В.А. Борьба с преступным приобретением и сбытом имущества / В.А. Кузнецов. – К. : Наук. думка, 1970. – 160 с.

6. Коржанский Н.И. Ответственность за приобретение, хранение и сбыт имущества, добытого преступным путем / Н.И. Коржанский. – Волгоград : Научно-исследовательский и редакционно-издательский отдел Высшей следственной школы МВД СССР, 1971. – 88 с.

7. Дробот С.А. Уголовно-правовая и криминологическая характеристика приобретения или сбыта имущества, заведомо добытого преступным путем : дис. на соискание ученой степени канд. юрид. наук : 12.00.08 / Дробот Сергей Александрович ; Московская академия МВД РФ. – Москва, 2000. – 163 с.

8. Дробот С.А. Уголовно-правовая и криминологическая характеристика приобретения или сбыта имущества, заведомо добытого преступным путем : дис. на соискание ученой степени канд. юрид. наук : 12.00.08 / Дробот Сергей Александрович ; Московская академия МВД РФ. – Москва, 2000. – 163 с.

Стрельченко Оксана Григорівна,

доцент кафедри адміністративного права і процесу Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

КОРУПЦІЙНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ У СФЕРІ ОБІГУ ЛІКАРСЬКИХ ЗАСОБІВ

Фармацевтичний ринок входить у п'ятірку найбільш прибуткових галузей міжнародної економіки [1]. Це усе свідчить про постійну потребу у лікарських засобах та зросту попиту на них. При цьому, світовий фармацевтичний ринок цілеспрямовано демонструє зростання цього попиту майже по всіх етапах.

Українські виробники в умовах глобалізаційних процесів вимушені все більше втрачати фармакологічні ринки та все частіше звертаються до вчинення фінансових шахрайств та корупційних злочинів щодо фінансової звітності для захисту власних компаній від знищення. Не цураються вони і виробленням та поставкою на ринок фальсифікованої лікарської продукції. Так, за інформацією Державної

служби з лікарських засобів та контролю за наркотиками, в Україні за час установлення кримінальної відповідальності за фальсифікацію лікарських засобів або їх обігу спостерігається зростання фактів фальсифікації ліків, оскільки вказаним центральним органом виконавчої влади за останні п'ять років видано 310 розпоряджень про заборону обігу щодо 326 серій 183 найменувань фальсифікованих лікарських засобів. За вказаний період Держлікслужбою до правоохоронних органів, а саме Міністерства внутрішніх справ України, Національної поліції України, Служби безпеки України та їх територіальних підрозділів направлено 440 службових листів з відповідними матеріалами щодо виявлених фактів фальсифікації лікарських засобів. Водночас, зареєстровані слідчими органами МВС України (з листопада 2015 року - Національної поліції України) у Єдиному реєстрі досудових розслідувань 141 кримінальне провадження (у 2012 році – 7; у 2013 році – 55; у 2014 році – 20; у 2015 році – 27; у 2016 році – 32; у 2017 році – 46) за ст. 321-1 КК України («Фальсифікація лікарських засобів або обіг фальсифікованих лікарських засобів») свідчать про негативну динаміку та гостру проблему обігу фальсифікованих лікарських засобів на території України і необхідність удосконалення нормативно-правових механізмів протидії даному явищу [2, с. 54].

Таки показники спричинені низькою купівельною спроможністю громадян, і дешевизна місцевих лікарських засобів робить не вигідним їх «білу» фальсифікацію тому, поширення набуває «чорна» фальсифікація досить дорогих місцевих препаратів, наприклад, антибіотиків, які підміняють на більш дешеві аналоги. Такі фальсифікати виробляються всередині країни, чому сприяє наявність неконтрольованих виробництв і торгових точок, а також ввезення «in bulk» (залишається тільки розфасувати і наклеїти етикетки). Ще одним способом є залучення адміністративного ресурсу та грошових коштів для напрацювання нових шляхів виробництва і реалізації фальсифікованих лікарських засобів, які не підпадають під поняття кримінального правопорушення й, таким чином, надають можливість реалізувати неправомірні схеми зі збагачення на фармацевтичному ринку держави. Як приклад, створення суб'єктів господарювання: легально діючі фірми, офіційно зареєстровані, які мають відповідні ліцензії, однак під виглядом легальної діяльності здійснюють реалізацію фальсифікованих лікарських засобів; легально діючі дистриб'юторські фірми, створені за участю вітчизняних виробників ліків, які нелегально виробляють імпорتنі закордонні лікарські засоби; фірми «одноденки», створені керівниками іншого виду фірм, які реалізують фальсифіковані лікарські засоби, створюються для однієї-двох торгових операцій та здійснюють свою діяльність, використовуючи підроблені документи (реєстраційні та дозвільні). Протидію незаконній діяльності зазначених суб'єктів господарювання ускладнює використання ними можливостей безконтактних схем та Інтернету, що, у свою чергу, призводить до

вчинення фальсифікаторами також кримінального правопорушення, передбаченого ст. 190 КК України (Шахрайство) [3].

Треба відзначити, що у сфері обігу лікарських засобів на Україні існує ще ціла низка не вирішених проблем. Так, у сфері обігу лікарських засобів поряд з різного роду заборонами, які накладаються на продаж і зберігання відповідних лікарських засобів (наприклад, АТФ-лонг, Кратал) шахраї купують ці препарати та валізами незаконно перевозили в бувшу зону АТО (сьогодні ООС). Тобто відбувається безконтрольне розповсюдження лікарських препаратів. Є і інша сторона медалі у цій ситуації щодо застосування АТФ-Лонг, який у таблетованому вигляді є взагалі неефективним, що доведено українськими дослідниками лікарських препаратів. Але ці ліки активно використовуються (пропонуються) певними українськими лікарями, які плідно співпрацюють із фармацевтичними компаніями, і призначаються пацієнтам до сьогоднішнього дня. Такі лікарські засоби поширюються не тільки на території України, а й продаються на зарубіжних ринках: Білорусі, Вірменії, Албанії, Казахстану, Киргизстану, Росії тощо.

Наступною проблемою є також справи про сплату податків. Так, при проведенні податкових перевірок на фармацевтичній компанії підприємствах, наприклад, Борщагівський ХФЗ, де із 2016 по 2018 рік, разом із іншими підприємствами було створено фіктивні фірми, щоб прикривати незаконний переказ безготівкових коштів в готівку, а також оформляти операції купівлі-продажу. Ця схема була створена, для того, щоб зменшити податкові виплати. У ході проведеного аналізу електронної звітності податківці встановили, що злочинці відображали у звітах лише частину придбаних товарів, і в той же час реалізовували компаніям «реального» сектора економіки лікарські засоби по зовсім іншій номенклатурі. Безпосередньо, в офіційній документації відображена реалізація деяких лікарських засобів (наприклад, поліспаздона, кавомакса) на адресу: ООО «Київський вітамінний завод», «Кусум Фарм», «Фармико» тощо. Крім того, у квітні 2016 року керівництво та співробітники заводу звинувачувалися в шахрайстві, скоєному в великих розмірах. Тоді вони через 58 створених фізичних осіб, намагалися вивести більше 11 мільйонів грн. Керівництву та співробітникам навіть загрозувало від 3-х до 8-ми років позбавлення волі [4].

Окремою та досить вагомою проблемою у сфері обігу лікарських засобів є офшорні рахунки колишніх керівників компаній. Розглянемо цю проблематику на прикладі, Борщагівського ХФЗ. Так, за фактом основний пакет акцій зосереджений в руках сім'ї колишньої керівниці Борщагівського ХФЗ. На сьогоднішній день самий великий пакет акцій зосереджений в руках звільнених керівників, їх рідних, близьких людей, членів наглядових рад та бухгалтерів. Наприклад, акції Борщагівського ХФЗ номінально перебувають у руках всього керівництва що становить 2,6 %, але через офшори, які зареєстровані на Віргінських островах («Леник Груп» та «Белдор Груп»), реально вони володіють 41,5 %

підприємства. Другий за величиною пакет акцій – 29,9 % акцій раніше належали місту Києву, але у 2016 році їх викупила фармацевтична фірма «Дарниця», який входив в трійку найкрупніших «гравців» фармацевтичного ринку. Біля 26 % акцій до цих пір знаходяться на рахунку 300 сьогоднішніх та бувших працівників заводу. Відповідно, це означає, що зміна керівництва – ні до чого не приведе, адже «колишні» все ще мають контроль над підприємством так як більше 40% акцій, як виявилось, володіють всього 2 компанії, які розташовані не в Україні. Відповідно, самим «солідним куском» заводу володіють дві офшорних контори, які належать керівництву заводу – біля 41,5 %. Перша – «Леник Груп С.А.», яка розташована на Віргінських островах і на яку записано 20,3169 % акцій заводу та «Белдор Груп С.А.» – на яку записано 21,2636 % акцій та яка розташована там же [4].

Не можна обійти також проблему шахрайської змови лікарів та представників фармацевтичних компаній, котрі зі згоди чиновників від охорони здоров'я виписують пацієнтам певні препарати, радячи їм купувати їх у певних аптеках. За «надані послуги» лікарі отримували від представників фармацевтичних компаній гроші, а також туристичні путівки у зарубіжні країни. Лікарі також намагаються виписувати пацієнтам якомога більше препаратів, зокрема, з числа тих, у яких залишалося кілька місяців до закінчення терміну придатності. (Лікарі від продажу таких лікарських засобів отримують 10% за один препарат від 50 грн. (1,5 дол. США) і 20 % за препарат від 80 грн. (3 дол. США) [4].

Факти шахрайства у сфері обігу лікарських засобів також часто проявляються у тих випадках, коли лікарські засоби, які підлягають відпуску по спеціальних рецептурних бланках № 3, на яких має бути присутнім штамп медичного закладу, особиста печатка та підпис лікаря, вільно відпускаються за завищеними цінами та великими партіями, в результаті чого потрапляють у незаконний обіг наркотичних засобів.

Отже підводячи підсумок викладеному, вважаємо що для зменшення фінансових правопорушень у сфері обігу лікарських засобів в умовах глобалізації необхідно запровадження інститутів громадського контролю, у вигляді добровільного об'єднання незалежних медичних фахівців, що залучаються до перевірки у сфері обігу лікарських засобів.

Список використаних джерел

1. Гладких Д.Є. Тенденції розвитку світового хіміко-фармацевтичного ринку в умовах глобальної кризи / Д.Є. Гладких // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.vestnik-econom.mgu.od.ua/journal/2015/11-2015/08.pdf>.

2. Мельничук В. М. Кримінальна відповідальність за фальсифікацію лікарських засобів або обіг фальсифікованих лікарських засобів в Україні : дис. ... канд. юрид. наук (доктора філософії) : 12.00.08 / Мельничук Василь Миколайович. – Київ, – 2017. – 224 с.

3. Кримінальний кодекс України : Закон України № 2341-III від 05 квіт. 2001 р. // Відомості Верховної Ради України. 2001 р. № 25. ст. 131.

4. Як Борщачівський ХФЗ обманює клієнтів та співробітників [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.obozrevatel.com/ukr/health/digest/borschagivskij-hfz-ofshori-mahinatsii-z-podatkami-i-neefektivni-preparati.htm>.

Супрун Тетяна Миколаївна,

доцент кафедри кримінального права та кримінології Університету державної фіскальної служби України, кандидат юридичних наук, доцент

МІЖНАРОДНА ПРАКТИКА ЗАПОБІГАННЯ ТА БОРОТЬБИ З КОРУПЦІЄЮ: ДОСВІД РЕСПУБЛІКИ СІНГАПУР

Республіка Сінгапур – розвинена світова держава, з потужним високотехнологічним потенціалом і ефективною економікою. Проте, так було не завжди. успіх невеликої острівної держави багато в чому пов'язаний з результативною діяльністю уряду. Поряд з проривом в областях науки, інтелектуальних технологій, торгівлі, міжнародних відносин, поліпшення якості життя населення, окремої уваги заслуговує досвід протидії корупції Сінгапуру, без якого «Сінгапурське економічне диво» було б неможливо. За результатами міжнародних досліджень Сінгапур міцно зосередив свої позиції в першій десятці країн з найменшим рівнем корупції [1].

Лі Куан Ю, як президент Сінгапуру, увійшов у світову історію як чиновник, який переміг корупцію, причиною якої був низький рівень життя в країні з невисокими заробітними платами держслужбовців.

Боротьба з корупцією в Сінгаपुरі була орієнтована на три найважливіші напрямки: виключення з держапарату хабарників; максимальне спрощення державних процедур; посилення покарань за виявлені факти порушень.

Обговорюючи методи боротьби з корупцією в Сінгаपुरі, були впроваджені такі заходи як: введена ротация чиновників; забезпечена прозорість перевірок нижчестоящих чиновників вищестоящими; введена система раптових перевірок замість запланованих; забезпечено заохочення роботи незалежних ЗМІ; налагоджена система взаємодії з громадянами, які повідомляють про факти порушень.

Всі ці заходи дали відчутний результат. Крім того, була підвищена заробітна плата чиновників, що дозволило залучити на роботу в органи влади кращих фахівців і сформувати в країні прошарок професійних забезпечених держслужбовців. Зазначимо, що на сьогодні, оклад чиновника становить 2/3 доходу, порівнянного з ним за рангом працівника приватної корпорації. Таким чином співробітники державних органів втратили мотивацію до хабарництва. Не дивно, що